

OECD *Multilingual Summaries*

OECD Skills Outlook 2017

Skills and Global Value Chains

Summary in Latvian

Read the full book on: 10.1787/9789264273351-en

ESAO 2017. gada prasmju pārskats

Prasmes un globālās vērtību ķēdes

Pasaulē pēdējās divās desmitgadēs ir sācies jauns globalizācijas posms, kas gan valstīm, gan arī cilvēkiem paver jaunus izaicinājumus un iespējas. Pateicoties informācijas tehnoloģiju attīstībai, ražošana ir globalizējusies un fragmentējusies ap tā sauktajām globālajām vērtību ķēdēm: vienu un to pašu produktu izstrādā, ražo, reklamē un pārdod dažādās valstīs. Vidēji ESAO valstīs trešdaļu darba vietu privātajā sektorā ietekmē pieprasījums ārvalstīs. Trīsdesmit procentus no ESAO valstu eksporta vērtības veido ārvalstu pieprasījums.

Globālo vērtību ķēžu ietekme uz ekonomikām un tautsaimniecībām ir sarežģītāka, izkļiedētāka un savstarpēji saistītāka salīdzinājumā ar agrākajām globalizācijas fāzēm. Jautājums ir par globalizāciju. Valstīm ir jāpieliek pūles, lai globalizācija nāktu par labu ikvienam. Šajā publikācijā ir parādīts, ka, ieguldot iedzīvotāju prasmēs, valstis var nodrošināt, ka to dalībai globālajos tirgos ir labāki rezultāti attiecībā uz tautsaimniecību un sabiedrību.

Prasmes ir būtiskas globalizācijai

Prasmes var palīdzēt valstīm integrēties globālajos tirgos un specializēties tehnoloģiski augstāk attīstītajās nozarēs

- Līdzās globālajām vērtību ķēdēm nodrošinot prasmju attīstību, valstis var panākt izteiktāku ražīguma pieaugumu. Valstis, kuras laika periodā no 1995. gada līdz 2011. gadam visizteiktāk iesaistījās globālajās vērtību ķēdēs, rūpniecības nozarē ir ticis novērots papildu gada darba ražīguma pieaugums. Šis papildu pieaugums ir no 0,8 procentpunktiem nozarēs, kurās ir zemāks ražošanas fragmentācijas potenciāls, līdz pat 2,2 procentpunktiem nozarēs ar lielāku potenciālu, piemēram, vairākās augsto tehnoloģiju ražošanas nozarēs.
- Lai integrētos un nodrošinātu izaugsmi globālajos tirgos, visām nozarēm jāpanāk, ka darbiniekiem ir ne tikai labas kognitīvās prasmes (prasmē rakstīt, rēķināt, risināt problēmas), bet arī vadības un komunikācijas prasmes, kā arī gatavība mācīties. Lai no dalības globālajās vērtību ķēdēs iegūtos paaugstinātā ražīguma ieguvumus pārnestu uz tautsaimniecību kopumā, visiem uzņēmumiem, tostarp mazajiem uzņēmumiem, ir nepieciešami darbinieki ar šādām prasmēm.
- Lai specializētos tehnoloģiski attīstītajās nozarēs, valstīm arī nepieciešami:
  - darbinieki ar labām sociālajām un emocionālajām (piemēram, vadības, komunikācijas, pašorganizācijas) prasmēm, kas papildina kognitīvās prasmes; valstis, kurās pieejamo prasmju kopums atbilst augsto tehnoloģiju nozarēs nepieciešamajām prasmēm, var par 10 % vairāk specializēties šajās nozarēs salīdzinājumā ar citām valstīm;
  - darbinieki ar kvalifikācijām, kas uzticami atspoguļo viņu spējas; daudzām tehnoloģiski attīstītām nozarēm nepieciešami darbinieki sarežģītu uzdevumu kopumu izpildei; vājš sniegums kopumā jebkurā posmā ievērojami samazina ražošanas apjoma vērtību; valstis ar šādiem darbiniekiem var par 2 % vairāk specializēties šajās nozarēs salīdzinājumā ar citām valstīm, kurās cilvēkiem ir zemāks prasmju līmenis.

Prasmes var palīdzēt cilvēkiem mazināt globālo vērtību ķēžu potenciālo negatīvo ietekmi

- Valstis var mazināt darbinieku pakļautību ofšoringa riskam, t. i., ražošanas pārvešanai uz ārvalstīm, ieguldot iedzīvotāju prasmju pilnveidē. Tas, ko cilvēki dara darbā, un tādējādi arī to prasmju veids, kuras viņi attīsta, arī ievērojami ietekmē viņu darba pakļautību šim riskam. Ja darbiniekiem ir nepieciešamās prasmes, viņi var attīstīt karjeru vai daudz vienkāršāk pielāgoties mainīgajām vajadzībām.
- Izglītotākiem darbiniekiem visās valstīs darba kvalitāte ir augstāka nekā neizglītotajiem. Tomēr valstīs, kuras iesaistās globālajās vērtību ķēdēs, atšķirība starp izglītotākajiem un mazāk izglītotajiem darbiniekiem ir lielāka.
- Pārāk lielam pieaugušo skaitam trūkst prasmes, kas nepieciešamas, lai stātos pretim globalizācijas izaicinājumiem. Vairāk nekā 200 miljoniem pieaugušo visās ESAO valstīs (aptuveni vienam no četriem) ir zemas prasmes rakstīt un rēķināt, un 60 % no tiem abas šīs prasmes ir nepietiekamas.

Valstu globālajā integrācijā prasmju līmenis paliek atšķirīgs

Valstīm ir jāiegulda prasmēs ne tikai tāpēc, lai palīdzētu cilvēkiem iekļūt darba tirgū un pasargātu viņus no darba zaudēšanas riska un zemas darba kvalitātes, bet arī lai paaugstinātu starptautisko konkurētspēju un ekonomisko progresu savstarpēji saistītajā pasaulē.

- Pēdējo 15 gadu laikā no dažādām sākuma pozīcijām globālajās vērtību ķēdēs un specializācijā tehnoloģiski attīstītajās nozarēs arvien vairāk iesaistījās Koreja un Polija, pilnveidojot to iedzīvotāju prasmes un gūstot ekonomiskus un sociālus ieguvumus, tādējādi baudot globālo vērtību ķēžu sniegtās priekšrocības.
- Čīle un Turcija arī ievērojami palielināja savu iesaistīšanos globālajās vērtību ķēdēs, attīstot prasmes, kas nepieciešamas, lai saskartos ar globālo vērtību ķēžu izaicinājumiem, un tādējādi sasniedzot ievērojamus rezultātus attiecībā uz nodarbinātību. Šajās valstīs prasmes vāji atbilst tehnoloģiski attīstīto nozaru prasībām, tomēr tas daļēji izskaidro šo valstu zemās specializācijas līmeņus šajās nozarēs.
- Vācija un Amerikas Savienotās valstis arī būtiski palielināja savu dalību globālajās vērtību ķēdēs. Tomēr Vācijas iedzīvotāju prasmes atbilst valsts nozaru specializācijai vairāk salīdzinājumā ar Amerikas Savienotajām Valstīm.
- Dažās valstīs, piemēram, Grieķijā un zināmā mērā arī Beļģijā, integrēšanās apmērs globālajās vērtību ķēdēs ir zems, šajās valstīs iedzīvotāju prasmes nav ievērojami uzlabojušās, kā arī tās no globālajām vērtību ķēdēm nav guvušas labumu ekonomiskās izaugsmes ziņā.

Ar prasmēm saistīto politiku uzdevumi

Lai baudītu globālo vērtību ķēžu sniegtās priekšrocības, valstīm ir jāiegulda izglītībā un apmācībā, jāizmanto prasmes efektīvāk, labāk jākoordinē ar prasmēm saistītās politikas, sākot no izglītības un migrācijas politikām, līdz darba aizsardzības likumdošanai, kā arī jāsaskaņo šīs politikas ar rūpniecības un tirdzniecības politikām.

Uzticamu kvalifikāciju un atbilstošu prasmju kopumu nodrošināšana absolventiem

No agras bērnības līdz pat pieaugušo vecumam izglītības un apmācību sistēmām jānodrošina izglītojamajiem noderīgi prasmju kopumi. Tāpēc ir jā saglabā fokuss uz kognitīvajām prasmēm, vienlaikus izstrādājot inovatīvas mācīšanas stratēģijas, nodrošinot elastību mācību programmu izvēlē un labi izstrādātu uzņēmējdarbības izglītību.

Valstis var prasmes labāk pielāgot nozaru prasībām caur kvalitatīvu profesionālo izglītību un arodapmācību, kas ietver ievērojamu mācīšanās darbā komponenti, un caur specifiskām politikām, kas veicina sadarbību starp privāto sektoru, augstākās izglītības iestādēm un pētījumu institūtiem.

Prasmju tālākas pilnveides šķēršļu novēršana

Pieaugušajiem prasmes ir nepārtraukti jāpilnveido un jāpielāgo, jo valstīm ir jānovērš šķēršļi tālākai prasmju pilnveidei, jo īpaši attiecībā uz pieaugušajiem, kuriem ir vājāks prasmju kopums. Valdībām, darba devējiem, arodbiedrībām un izglītības un apmācību iestādēm ir jāstrādā kopā, lai radītu elastīgas iespējas apmācībai darbā, uzlabotu pieaugušo piekļuvi formālajai izglītībai un atvieglotu iespēju darbiniekiem apvienot darbu ar mācībām. Labāka neformāli apgūto prasmju atzīšana palīdzētu darbiniekiem iegūt tālākas kvalifikācijas un pielāgot viņu karjeras mainīgajām vajadzībām.

Prasmju efektīvāka izmantošana

Prasmes var valstīm nodrošināt labāku sniegumu globālajās vērtību ķēdēs, tomēr tikai tad, ja cilvēki strādā uzņēmumos un nozarēs, kas ir piemērotas viņu prasmēm. Valstīm ir jānodrošina, lai cilvēki varētu piekļūt darbiem, kur viņu prasmes ir vislabāk izmantojamas, tādējādi garantējot elastību uzņēmumiem un drošību darbiniekiem. Valstis var veicināt efektīvu vadības praksi nodrošināšanu, izstrādāt darba aizsardzības likumdošanu un regulēt nepabeigtos noteikumus veidā, kas ļauj efektīvāk dalīties pieredzē un zināšanās visas tautsaimniecības līmenī.

Starptautisko politiku pilnveide attiecībā uz prasmēm

Tā vietā, lai sacenstos talantu piesaistīšanā, valstis varētu sadarboties izglītības un apmācību programmu izstrādē. Šādi sadarbības centieni nodrošinātu kvalitāti, kā arī zināšanas un prasmes, kas valstīm nepieciešamas konkurētspējai globālajās vērtību ķēdēs. Tādējādi var uzlabot arī prasmes jaunattīstības valstīs un veicināt šo prasmju atzīšanu no citu valstu puses. Tāpat valstis var apsvērt finansēt starpvalstu vienošanās visas pasaules mērogā, kas ļautu nodrošināt efektīvākus rezultātus par zemākām izmaksām, internacionalizējot gan izglītības, gan arī ražošanas procesus.

© OECD

This summary is not an official OECD translation.

Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.

[Read the complete English version on OECD iLibrary!](#)

© OECD (2017), *OECD Skills Outlook 2017: Skills and Global Value Chains*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/9789264273351-en